

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

18 maja 2023 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Ewa Stefańska (przewodniczący)

SSN Kamil Zaradkiewicz

SSN Grzegorz Żmij (sprawozdawca)

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 18 maja 2023 r. w Warszawie,
skargi kasacyjnej G.A.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie

z 22 stycznia 2019 r., VII AGa 509/18,

w sprawie z powództwa N. z siedzibą w R.

przeciwko G.A.

o zapłatę,

**uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi
Apelacyjnemu w Warszawie do ponownego rozpoznania,
pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach
postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Powodowa spółka dochodziła od pozwanego kwoty 61 896,32 euro wraz ustawowymi odsetkami, tytułem rozliczenia sprzedaży owoców i warzyw. Z tytułu

sprzedanych pozwanemu owoców i warzyw powód wystawił faktury VAT. Pozwany odebrał towar, jednakże nie zapłacił powodowi należnej kwoty.

Wyrokiem zaocznym z 16 czerwca 2010 r. Sąd Okręgowy w Warszawie w sprawie XVI GC 337/10 zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 61 896,32 euro wraz z odsetkami (pkt 1), orzekł o kosztach procesu (pkt 2) oraz wyrokowi nadał rygor natychmiastowej wykonalności (pkt 3).

Na skutek wniesionego przez pozwanego sprzeciwu Sąd Okręgowy w Warszawie utrzymał w mocy wyrok zaoczny wydany w dniu 16 czerwca 2010 r. w części zaskarżonej sprzeciwem, w zakresie kwoty 14 182, 40 euro.

Sąd Apelacyjny w Warszawie na skutek apelacji pozwanego wyrokiem z 16 maja 2013 r. (I ACa 148/12) uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Warszawie, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania odwoławczego, z powodu nierozpoznania przez Sąd pierwszej instancji istoty sprawy.

Sąd Najwyższy postanowieniem z 8 listopada 2013 r. oddalił zażalenie powoda od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 16 maja 2013 r.

Sąd Okręgowy w Warszawie po ponownym rozpoznaniu sprawy wyrokiem z 4 lutego 2015 r. (XVI GC 129/14) uchylił wyrok zaoczny wydany w dniu 16 czerwca 2010 r. w sprawie XVI GC w pkt 1 co do kwoty 14 182,40 euro z ustawowymi odsetkami (pkt 1), uchylił ten sam wyrok zaoczny w pkt 2 i stwierdził, że pozwany ponosi koszty procesu w 77%, a powódka w 33%, pozostawiając szczegółowe rozliczenie kosztów procesu referendarzowi sądowemu. W uzasadnieniu wyroku wskazał, że orzekając o uchyleniu wyroku zaocznego co do kwoty 14 182,40 euro wraz z ustawowymi odsetkami omyłkowo nie zamieścił sformułowania o oddaleniu powództwa w pozostałym zakresie.

Postanowieniem z 8 grudnia 2016 r. (I ACa 1013/15) Sąd Apelacyjny w Warszawie na skutek apelacji powoda od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie z 4 lutego 2015 r. (pkt 1) uchylił punkt drugi zaskarżonego wyroku, w pozostałej części odrzucił apelację (pkt 2) oraz orzekł o kosztach postępowania apelacyjnego pozostawiając ich rozstrzygnięcie Sądowi pierwszej instancji w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie (pkt 3). W uzasadnieniu wskazał, że Sąd

Okręgowy uchylając swój wyrok zaoczny w części zaskarżonej sprzeciwem wbrew dyspozycji art. 374 k.p.c. nie orzekł o żądaniu pozwu w tym zakresie, ani nie odrzucił go, ani też postępowania nie umorzył, dlatego też na skutek postępowania wywołanego sprzeciwem od wyroku zaocznego nie zapadło w tej części orzeczenie. Skoro postępowanie nie zostało zamknięte orzeczeniem co do zgłoszonego i objętego sprzeciwem roszczenia, strona ma nadal możliwość dokonywania dalszych czynności, a tym samym wpływania na dalszy tok postępowania w sprawie.

Wyrokiem z 9 lutego 2017 r. Sąd Okręgowy w Warszawie w sprawie XVI GC 129/14 (pkt 1) oddalił powództwo co do kwoty 14 182,40 euro z ustawowymi odsetkami, (pkt 2) uchylił wyrok zaoczny wydany w dniu 16 czerwca 2010 r. w sprawie XVI GC 337/10 w punkcie drugim i stwierdził, że pozwany ponosi koszty procesu w 77%, a powódka w 33% pozostawiając szczegółowe rozliczenie kosztów procesu referendarzowi sądowemu.

Sąd Apelacyjny w Warszawie wyrokiem z 22 stycznia 2019 r. (VII AGa 509/18) na skutek apelacji powoda od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie z 9 lutego 2017 r. (I) zmienił zaskarżony wyrok, (a) w punkcie pierwszym w ten sposób, że zasądza od pozwanego na rzecz powoda kwotę 14 182,40 euro z ustawowymi odsetkami - z zastrzeżeniem, że świadczenia te mieszczą się w zasądzonych kwotach wyrokiem zaocznym Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 16 czerwca 2010 r. w sprawie XVI GC 337/10, który został uchylony wyrokiem tego Sądu z dnia 4 lutego 2015 r. w sprawie XVI GC 129/14; (b) uchylił punkt drugi wyroku; oraz (II) orzekł o kosztach postępowania.

Skargą kasacyjną z 5 lipca 2019 r. pozwany zaskarżył wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 22 stycznia 2019 r. w całości zarzucając naruszenie:

1. art. 386 § 3 k.p.c. w zw. z art. 355 § 1 k.p.c. poprzez jego niezastosowanie na skutek zmiany wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie z 9 lutego 2017 r., XVI GC 129/14 poprzez zasądzenie kwoty 14 182,40 euro z odsetkami ustawowymi do dnia zapłaty, w sytuacji gdy powinno dojść do umorzenia postępowania, bowiem był już wydany w części prawomocny wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie z 4 lutego 2015 r., XVI GC 129/14 którym uchylono wyrok zaoczny z 16 czerwca 2010 r., XVI GC 337/10 co do kwoty 14 182,40 euro (bez

oddalenia powództwa), a powód nie wystąpił z nowym powództwem o zapłatę tej kwoty; w konsekwencji powyższego Sąd Apelacyjny w Warszawie zasądził w/w kwotę mimo braku wytoczonego powództwa o zapłatę;

2. art. 365 § 1 k.p.c. poprzez jego niezastosowanie na skutek niezwiązania Sądu Apelacyjnego w Warszawie wyrokiem Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 4 lutego 2015 r., XVI GC 129/14 (uchylającego wyrok zaoczny) oraz wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 8 grudnia 2016 r., I ACa 1013/15;

3. art. 321 § 1 k.p.c. poprzez jego niezastosowanie na skutek orzeczenia co do przedmiotu, który nie był objęty żądaniem;

4. art. 382 k.p.c. poprzez jego niezastosowanie na skutek pominięcia przy rozstrzygnięciu treści wydanych w tej sprawie wcześniejszych orzeczeń, to jest wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie z 4 lutego 2015 r., XVI GC 129/14 którym uchylono wyrok zaoczny z 16 czerwca 2010 r., XVI GC 337/10 co do kwoty 14 182,40 euro, ale bez rozstrzygnięcia o powództwie oraz wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 8 grudnia 2016 r., I ACa 1013/15;

5. art. 187 § 1 k.p.c. poprzez jego niezastosowanie i wydanie wyroku zmieniającego wyrok Sądu pierwszej instancji oraz zasądzenie żądanej przez powoda kwoty mimo braku pozwu;

6. art. 1241, art. 1242 i art. 1243 włoskiego kodeksu cywilnego poprzez ich niewłaściwą wykładnię, wobec nieuznania skuteczności złożonego oświadczenia przez pozwanego o potrąceniu wierzytelności (w świetle prawa włoskiego), bowiem Sąd drugiej instancji zastosował prawo polskie, co skutkowało w konsekwencji nieprawidłowym przyjęciem w oparciu o polską linię orzeczniczą (zamiast włoskiej), iż nie doszło do wygaśnięcia roszczenia powoda;

7. art. 1241, art. 1242 i art. 1243 włoskiego kodeksu cywilnego poprzez ich niezastosowanie, w świetle których to przepisów doszło do wygaśnięcia roszczenia powoda, na skutek potrącenia, a nie na skutek wyegzekwowania należności, czego wbrew stanowisku Sądu nie można utożsamiać z dobrowolnym spełnieniem świadczenia; uszło uwadze Sądowi drugiej instancji, iż wskutek odpadnięcia podstawy egzekucji wobec uchylecia wyroku zaocznego, spełnienie świadczenia pod przymusem egzekucyjnym nie wywołało skutków prawnych.

Wskazując na powyższe zarzuty skarżący wniósł o uchylenie w całości zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania, a także o zasądzenie zwrotu kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych za postępowanie przed Sądem Najwyższym.

Powodowa spółka w odpowiedzi na skargę kasacyjną z 25 września 2019 r. wniosła o oddalenie skargi kasacyjnej oraz o zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu wywołanym skargą kasacyjną wedle norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna zasługiwała na uwzględnienie.

W zasadzie wszystkie wskazywane przez skarżącego uchybienia proceduralne Sądu Apelacyjnego, skupiały się wokół kwestii braku orzeczenia przez Sąd pierwszej instancji o części roszczenia w kwocie 14 182,40 euro (braku oddalenia powództwa w pozostałym zakresie) po uprzednim uchyleniu w tym zakresie wyroku zaocznego. W ocenie skarżącego w takim przypadku powód winien wytoczyć nowe powództwo, zaś dalsze procedowanie przez Sąd było niedopuszczalne, samo zaś postępowanie co do kwoty 14 182,40 euro po uprzednim uchyleniu w tym zakresie wyroku zaocznego winno zakończyć się umorzeniem postępowania.

Dla stwierdzenia zasadności lub też nie podniesionych w skardze kasacyjnej zarzutów naruszenia prawa procesowego konieczne staje się wskazanie drogi postępowania w sytuacji, gdy o części żądania strony Sąd wspomniał jedynie w uzasadnieniu orzeczenia, pomijając je zupełnie w sentencji, a strona nie żądała uzupełnienia wyroku.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego nie budzi wątpliwości stanowisko, że jeżeli do określonej części żądania strony Sąd ustosunkował się jedynie w uzasadnieniu wyroku, pomijając tę część w sentencji wyroku, to strona może żądać uzupełnienia wyroku we właściwym trybie i terminie, a jeżeli tego nie uczyniła może tylko wytoczyć nowe powództwo o roszczenie, o którym sąd nie orzekł w wyroku (wyrok Sądu Najwyższego z 5 października 2022 r., II CSKP 920/22, postanowienia

Sądu Najwyższego: z 7 kwietnia 2017 r., V CZ 30/17, z 13 sierpnia 2015 r., I CZ 58/15, z 10 listopada 2009 r., II PZ 19/09).

Ustawodawca przewidując możliwość, że orzeczenie sądowe może na skutek błędu nie zawierać rozstrzygnięcia o całości żądania, unormował procedurę umożliwiającą stronie uzyskanie uzupełnienia orzeczenia. Taki cel przyświecał ustawodawcy, kiedy wprowadził do postępowania cywilnego instytucję uzupełnienia orzeczenia. Strona - korzystając z profesjonalnego pełnomocnika - ma nie tylko prawo, lecz obowiązek skorzystania z tej możliwości, co uzasadnia przede wszystkim ogólny obowiązek strony dbania o własne interesy (postanowienie Sądu Najwyższego z 30 października 2002 r., V CZ 113/02).

Podkreślenia też wymaga, że sąd w przypadku pominięcia w rozstrzygnięciu kończącym postępowanie orzeczenia o części roszczenia nie ma możliwości z urzędu naprawić dokonanego uchybienia (postanowienie Sądu Najwyższego z 4 kwietnia 1974 r., I PZ 16/74).

Przenosząc powyższe rozważania na grunt przedmiotowej sprawy nie miał racji Sąd Apelacyjny w Warszawie w uzasadnieniu postanowienia z 8 grudnia 2016 r. (I ACa 1013/15) wskazując, że skoro Sąd Okręgowy uchylając swój wyrok zaoczny w części zaskarżonej sprzeciwem wbrew dyspozycji art. 374 k.p.c. nie orzekł o żądaniu pozwu w tym zakresie, ani nie odrzucił go, ani też postępowania nie umorzył, to na skutek postępowania wywołanego sprzeciwem od wyroku zaocznego nie zapadło w tej części orzeczenie i dlatego też postępowanie nie zostało zamknięte orzeczeniem co do zgłoszonego oraz objętego sprzeciwem roszczenia i strona ma nadal możliwość dokonywania dalszych czynności, a tym samym wpływania na dalszy tok postępowania w sprawie. Jednym możliwym działaniem powodowej spółki mogło bowiem być złożenie wniosku o uzupełnienie wyroku lub wytoczenie powództwa o część roszczenia, co do którego nie orzeczono. Tym samym nie było możliwości, aby kontynuować *de facto* zakończone już postępowanie.

Jakkolwiek Sąd Okręgowy w Warszawie wydając wyrok z 9 lutego 2017 r. oraz Sąd Apelacyjny w Warszawie wydając zaskarżone skargą kasacyjną orzeczenie z 22 stycznia 2019 r. będąc związany wykładnią prawa dokonaną przez Sąd drugiej

instancji w postanowieniu z 8 grudnia 2016 r., postąpiły wadliwie. W takiej sytuacji za zasadne należało uznać zarzuty naruszenia prawa procesowego, bowiem zarówno Sąd pierwszej jak i drugiej instancji po zakończeniu postępowania na skutek uprawomocnienia się wyroku Sądu Okręgowego z 4 lutego 2015 r. nie powinny procedować co do nieorzeczonej części roszczenia powoda. W takiej też sytuacji brak było podstaw, z przyczyn procesowych, do zmiany przez Sąd Apelacyjny w Warszawie wyroku Sądu Okręgowego i zasądzenia kwoty 14 182,40 euro wraz z odsetkami, skoro jedyną możliwością jaka pozostała powodowi, było wytoczenie nowego powództwa o tę właśnie kwotę. Sądy Okręgowy i Apelacyjny nie mogły z urzędu, prowadząc dalej postępowanie, sanować wcześniej dokonanego uchybienia w wyroku z 9 lutego 2017 r.

W powyższych okolicznościach Sąd Najwyższy, uznając za przedwczesną ocenę naruszenia wskazanych w skardze kasacyjnej przepisów prawa materialnego, na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę Sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania.

Z tych wszystkich względów Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.

[as]

M.M.